

Emperyalist küreselleşme dönemi ve ulusal sorun

-Ege Özlü-

Birbirlerinden coğrafi olarak uzak olsalar da günümüzde ulusal hedeflerle mücadele eden hareketlerin yolu, benzer koşullarda kesişiyor ve tekil örnekler toplandığında ortaya tipik davranış biçimleri çıkıyor. IRA'nın kontrollü silahsızlanmayı başlatması, Kürt Ulusal Hareketinin ideolojik-politik evrimi, ulusal mücadele veren kimi politik oluşumların tutumları ve en son Endonezya'daki Aceh hareketinin mücadelesinin özerkliği elde etmesi; ulusal hareketlerin güncel konumunu, yakın dönem olasılıkları ve bu konuya dair yeniden düşünmenin vesilesi oluyor. Bunun için yakın bir tarih turu yararlı olacaktır.

Uzun sınıflı toplumlar tarihi düşünüldüğünde, ulus kavramı ve bu kavram çerçevesinde ortaya çıkan sorun, birkaç yüzyıllık geçmişe sahiptir. Ele alındığı koşullara göre içeriği ve çözüm yolları değişkendir. Günümüzde ulusal sorunun içerik, kapsam ve çözümünün ne olacağı; önümüzdeki dönemde Marksist teoride ulusal sorunun nasıl bir hacim kaplayacağı ve birbirleriyle nasıl ilişkilenecek-

leri sorularına yanıt aramak için de ulusal meselelerin önceki dönemlerine, Marksist hareketin gündemine girişine uzanmak gerekir.

Sömürge siyasetinin köleci dönemden bu yana sürdürüldüğü biliniyor. O dönemin iki köleci devletlerinden biri, Elen koloni devletlerini yuta yuta büyüyen Roma ve İtalyan yarımadasındaki Kartaca'ydı. Koloni, kavim vb. gözetmeden köleleştiriyorlardı. Feodal imparatorluklarda sömürgecilik; toprak edinme, işgal ve ardından vasallar yoluyla elde tutma siyasetiyle sürdü. Kapitalizmin şafağında bu politikanın en güçlü uygulayıcıları, Osmanlı, Portekiz ve İspanya'ydı. Ancak İspanya ve Portekiz Osmanlı'yı, sömürgeciliği ilkel sermaye birikimine dönüştüren İngiltere, Hollanda, Belçika ve Fransa ise bu son ikisini geride bıraktı. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, feodal imparatorluklar geriledi, çözüldü. Toprağa dayalı imparatorluklar dağılırken, çeşitli ulus devletler ortaya çıktı. Özü, burjuvazinin ekonomik hayatı tek bir pazar ekseninde kendi denetiminde oluşturmasıydı. Devlet sınırları, diğer

burjuva güçlerin bu topraklara sızmasını engelleyici bir zırh işlevi gördüğü için de önemliydi. Avrupa'da bir anda çok sayıda ulus devlet belirmişti. İtalyan Mazzini'nin, "her ulusa bir devlet" ilkesi geçerliydi. O dönemde Avrupa dışındaki alanlardaysa çoğunlukla büyük feodal imparatorluklar hüküm sürüyordu. Sanayi devrimi ile İngiltere sıçrayıp öne çıkmıştı. Fransa, Belçika, Hollanda diğer büyük sömürgeci güçlerdi. Serbest rekabetçi dönemde esasen bu dört kapitalist devlet, uzanabildikleri her kara parçasını kendine katıyor, sömürgeleştiriyordu. 19. yy.ın sonuna doğru onu Almanya ileri doğru atıldı ve paylaşımından pay istemeye başladı. Sadece zor yöntemleri değildi, devrede olan. Bugün Soros'un 'Açık Toplum'cu NGO'lar eliyle uygulamaya çalıştığı silahsız yayılma stratejisini, o sıralarda papazlar yapıyordu. Amilcar Cabral, Gine Bissao için bunu şöyle tarif etmişti: "Portekizliler geldiğinde onların İncil'i, bizim toprağımız vardı; şimdi onların toprağı, bizim İncil'imiz var."

Ulusal sorun, tarihsel planda kapitalizmle ortaya çıkan ve burjuvazinin çözmesi gereken bir meseleydi. Westfelya anlaşmasıyla ulus devlet temel bir paradigma haline almış, bir ulusun hükümlerlik ve kendini yönetme hakkı kavramı gelişmişti. Kast edilen coğrafi alan, büyük oranda Avrupa'ydı. Bu dönemin karakteristik ulusal sorunları İrlanda, İtalya, Polonya ve Doğu Avrupa'dakilerdir. Sorunun Marks'ın gündemine gelişi de bu dönemdedir. Marks da, Lenin de ulusal meselede tüm zamanlar için geçerli formüller sunmadılar. Marks, genel olarak ulusal bağımsızlık mücadelelerini desteklerken, despotik Rus imparatorluğunun kışkırttığını ifade ettiği Sırp, Makedon ve Bulgar ulusal savaşlarını desteklemedi. Rus imparatorluğunu parçalamaya dönük her ulusal bağımsızlık hareketini ise destekledi. Stalin, "Leninizmin Sorunları"nda buna şöyle açıklık getirmişti: "1840-1850 yıllarında Marks, Polonyalıların ve Macarların ulusal hareketini destekledi, ama Çeklerin ve Güney Slavların ulusal hareketine karşıydı. Neden? Çünkü o zaman Çekler ve Güney Slavları 'gerici halklar', Avrupa'da 'Rus ileri hatları', mutlakliyetin ileri karakolları idiler; oysa

Son 30-35 yılın ulusal kurtuluş mücadeleleri ele alındığında da görülecektir ki, emperyalistler, bu tür hareketlerin meşru ulusal taleplerini emperyalist entegrasyon ve kimlik sorunu programlarıyla elimine etmeye/boğmaya/çözmeye çalışmaktadırlar. İrlanda, Bask, Kürdistan, Filistin, Aceh, Doğu Timor, Tamiller vb. örneklerde bu durum daha da belirgindir.

ğini söylüyordu ve sonra, İrlanda özgürleşmeden İngiliz işçi sınıfının da özgürleşmeyeceği düşüncesine vardı.

Serbest rekabetçi dönemde klasik sömürgecilik egemendi. Kapitalizm, Avrupa dışına sömürge ülkeler aracılığıyla taşınıyordu. Sömürge ülkelerde de kapitalizm, dış dinamikler yoluyla nüfuz ediyordu. Dünyanın tümünün tekellerce paylaşılması olgusu ile çerçevesi çizilen emperyalizm ise ulusal sorun, tek tek ülkelerdeki iç meseleler veya sadece Avrupa sorunu olmaktan çıkarak, bağımlı ülke halklarının sömürgeci emperyalist boyunduruktan kurtulması mücadelesi haline aldı. Ulusal hareketlerin programı da bu temel talebi içeriyordu. Stalin'in 'ulus' tanımını ve Lenin'in Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı ilkesini formüle etmesi de bu şartlarda gerçekleşti.

Lenin, bağımlı ulusların emperyalist zinciri kırmaya dönük ayaklanmalarını desteklemeyi savunuyordu. Siyasal devrim programının esasını U.K.K.T.H. oluşturuyordu zaten: "Hiçbir sosyal demokrat, siyasal özgürlük ve demokrasi sorunlarına kayıtsız kaldığını açıkça itiraf etmediği sürece (ki, bu durumda doğal olarak artık bir sosyal demokrat değildir), ezen ulusların ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü desteklemesine ihtiyaç duyduğu gerçeğini inkar etmeyecektir. Eğer sosyalizme ihanet etmek istemiyorsak, kendi düşmanımıza, büyük devletlerin burjuvazisine karşı girişilen her ayaklanmayı, bu geric bir sınıfın ayaklanması olmamak şartıyla, desteklemeliyiz." Ayrılma özgürlüğünü tanımak, ayrılma olasılığı binde bir de olsa teorik bir zorunluluktur, Lenin'e göre. 1905'te Bund sorunu üzerine ulusal soruna dair ilk makalelerini yazan Lenin, I. Dünya Savaşına yaklaşırken bu konuda kapsam-

Polonyalıları ve Macarları, mutlakliyeteye karşı mücadele eden 'devrimci halklar'dı. Çünkü o zaman Çekleri ve Güney Slavlarını desteklemek demek, dolayısıyla Avrupa'da devrimci hareketin en tehlikeli düşmanı olan Çarlığı desteklemek demektir." (64) Marks'ın İrlanda örneğinde olduğu gibi zaman içinde olgunlaşıp yerine oturan bir bakış açısı da oldu. Önce İngiltere işçi sınıfının kurtuluşunun İrlanda'yı özgürleştirece-

lı, yaygın makaleler kaleme aldı. Konu, teorideki yeri, siyasal önemi ve programatik boyutuyla oldukça geniş tartışmalara vesile oldu.

II. Enternasyonalciler laf dışında bir çözüm üretmiyorlardı. Onlara göre ulusların hukuksal eşitliği önemliydi. Lenin'in bakış açısı, onlarla tartışmalarda da netti. "Leninizm, ezilen ulusların kurtuluş hareketine proleter partilerinin doğrudan doğruya desteği olmaksızın, 'ulusların eşitliği'ne ilişkin demeçlerin boş ve ikiyüzlü sözler olduğunu göstererek, ulusal sorunu, ezilen uluslara, emperyalizme karşı, ulusların gerçek eşitliği uğruna, bağımsız devlet olarak varlıkları uğruna mücadelelerinde destek, gerçek ve sürekli yardım sorunu haline geldi." (Stalin, a.g.e, sf. 62) Lenin bir yandan ulusal sorun karşısında sağ sapmacılara karşı mücadele ediyordu; diğer yandan ise Buharin, Pyatakov ve Rosa Lüksemburg'da cisimleşen ve ulusal sorunun önemini küçümseyen, bu kapsamdaki demokratik devrimci görevlere ilgisiz duran, sorunun çözümünü sosyalizme havale ederek güncel bir uğraş olarak görmeyip sol sapmaya gömülenlerle oldukça sert polemiklere girişti (Bkz. Emperyalist Ekonomizm, Marksizmin Bir Karikatürü.). Lenin, sonraki büyük kavgaların hazırlayıcısı olduğu için de ulusal savaşları desteklemek gerektiğini vurguluyordu; "Tarihin diyalektiği öyledir ki, emperyalizme karşı mücadelede kendi başına bir faktör olarak güçsüz durumda bulunan küçük uluslar galeyanın bir parçası, galeyanı hazırlayan itkililerden biri olarak sahnedeki yerleri olacaktır, bu ise, gerçek anti-emperyalist gücü temsil eden sosyalist proletaryanın tarih sahnesine çıkmasına yardımcı olacak." Bu yüzden böylesi ayaklanmaları desteklemek gerekirdi. Çünkü Lenin, "saf bir toplumsal devrim" olmayacağını biliyor, böyle düşünenleri tarihin diyalektiğini anlamamakla suçluyordu. Ulusal sorundaki teorik, politik tüm verim, esasen o dönemdeki tartışmaların sonucunda olmuştur.

I. Dünya Savaşının iki önemli sonucu oldu. Biri, despotik Rus İmparatorluğu coğrafyasında patlayan Ekim Devrimi'ydı. Kısa zamanda çeşitli ulusları ve ulusal toplulukları tam hak eşitliği temelinde gönüllü federatif sovyetik yapıda birleştirdi.

İkinci sonucu ise; Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetindeki coğrafyanın İngiltere-Fransa emperyalistlerince ele geçirilmesi ve yeni devletlere bölünmesi, halkların rızası alınmadan yeni devletlerin kurulmasıydı. Örneğin Araplar, yirmiden fazla devlete bölündü. Halkları yönetmek, kaynaklarını sö-

mürmek, bağımlılaştırmak, gereğinde birbirleriyle boğazlaştırmak bu yöntemle çok daha kolaydı. Bugün Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) yine aynı coğrafi alanı merkez almaktadır. Arap devletleşmeleri tarihsel bir evrimin değil, emperyalist çıkarların belirleyiciliğinde ortaya çıktı. Feodal ekonomik ilişkilerin, dinsel baskının hüküm sürdüğü bu alanlarda kral, emir, sultan, asker gibi işbirlikçiler vasıtasıyla mandalaştırılan bu devletlerde ulusal bilinç ve mücadele köreltilmeye çalışıldı.

Emperyalizm olgusunun ortaya çıktığı 20. yy.da ulusal sorunları ulusların tam hak eşitliği temelinde çözme görevini de işçi ve emekçilerin devrimci mücadelesi üstlendi.

Bugün ulusal sorun derken de esas kastettiğimiz, ulus oldukları halde devletleşemeyenlerdir. Emperyalistlerin Wilson aracılığıyla formüle ettikleri ve ulusların geleceklerini belirleme hakkını tanıdıklarını belirttikleri "ilkeler" toplamı, bir aldatmacadan ibaretti. Ulusal savaşların zorlamasıyla buna mecbur kalmıştı emperyalistler ve Wilson daha 1919'da, bu ilkeleri formüle ettiği için pişman olduğunu söylüyordu. Emperyalistler için halkların-ulusların kaderi de kendi sınıfsal çıkarlarına tabi olmalıydı.

Ekim Devrimi ve ulusal başkaldırıları, meta ihracına dayalı klasik sömürgeciliği parçalamıştı. Kendilerini bu koşullara göre yeniden yapılandıran emperyalistler, sermaye ihracının temel olduğu yeni sömürge siyasetini hakim kıldılar. Bu sömürgecilik biçiminde açık işgal son buluyor, devlet bağımsızlığı gerçekleşiyor, emperyalist sömürü ekonomik ilhak ve siyasi bağımlılık biçimini alıyordu. Ulusal devlet, bayrak, marş, para birimi, ordu vb. sembollerle, yeni sömürge ülkelerin emekçi, ezilen halkları saflarında, aslında özgür oldukları yanılsaması yaratılıyordu. Çünkü 2. Dünya Savaşının ardından patlak veren ulusal kurtuluş mücadeleleri dalgası klasik sömürgeciliği esasen tasfiye etmişti. Sosyalizmin varlığı ise emperyalistlerin vahşi yöntemleri açıkça uygulamasına mani oluyordu.

1914'ta 50 civarında devlet varken; bu sayı 1920'de 60'ı, 1974'te 150'yi bulmuştu. 1995'te ise bu sayı, esasen SB'nin dağılmasıyla 190'ı geçti. Ulus devlet mücadeleleri birbirini tetiklemişti. Ulusal kurtuluşçu Vietnam Devriminin ABD'yi mağlup etmesi, ulusal mücadelelerde yeni bir dönemin ifadesiydi. Az sayıda örnek dışında, sömürgecilikten ulusal kurtuluş tamamlanmıştı. Ancak, emperyalistlerin de yeni bir konsensüse varmasına yol aç-

mıştı bu yeni durum. Emperyalistler, yeni ulus devletlere izin verilmemesi, şu ya da bu çatlaktan sapaarak devletleşenlerin ise türlü yollarla kuşatılarak ele geçirilmesi konusunda anlaşmışlardı.

Benzer bir fiili anlaşma, soğuk savaş yıllarında önce SB-ABD ve sonraları Çin-ABD arasında da söz konusuydu. ABD'nin Bağlantısızlar Hareketi vb. kimi alanlarda ve revizyonist SB etkisindeki kimi ülkelerde kışkırtma faaliyeti sürdürmemesi karşılığında, SB de tek tek ülkelerdeki KP'leri silahlı devrim fikrinden (mali, teknik imkanları kullanarak) alkoymaya çalışmıştır. ABD elbette bu anlaşmaya uymamış, tüm dünyada kontrgerillayı örgütlemiş, faaliyetlerinin esasını anti-komünizm oluşturmuştur. 'İki kamp' koşullarında taraflardan hangisi savunmaya çekilip etki alanını genişletmekten vazgeçecek olsa, bu, kendi yenilgisini hazırlamak olacaktı. Sovyet revizyonizmi savunmaya çekildi. Ulusların/halkların kaderiyle ilgilenmedi, diğer ülkelerdeki KP'leri kendi yedeğine düşürdü. Dikkat edilirse, 1950'li yıllar sonrasında SB denetimindeki KP'ler adeta birer düzen partisi halini almış, "barış içinde bir arada yaşama" projesiyle SB ve ilgili ülkenin burjuva iktidarı arasındaki ilişkileri bozmamayı temel eksen belirlemiştir. Küba, Nikaragua gibi ülkelerdeki devrimler, hemen her ülkedeki silahlı devrimci savaş/mücadele SB denetimindeki KP'lere rağmen yapılmıştır. Batı Avrupa ülkelerindeki resmi KP'ler ise, 'kendi' ülkelerinin sömürgelerine karşı sosyal-şoven duyarsızlıkta birbirleriyle yarışmışlardır. Zora dayalı tüm mücadele biçimlerinin bu tür örgütlerce "goşistik" yaftası altında saldırıya uğraması tipiktir ve çok uzaklara gitmeye gerek yok; Kürtlerin kaderlerini tayin hakkı konusundaki meşum pratiğiyle TKP, yanı başımızdaki örnektir.

ÇKP, 60'larda bu güç dengesi siyasetine karşı ulusal kurtuluş mücadelelerini aktif destekleme çizgisi güte de, 70'lerin ortalarından itibaren o da bu denge siyasetinin bir unsuru haline gelmiştir.

Son 30-35 yılın ulusal kurtuluş mücadeleleri ele alındığında da görülecektir ki, emperyalistler, bu tür hareketlerin meşru ulusal taleplerini emperyalist entegrasyon ve kimlik sorunu programlarıyla elimine etmeye/boğmaya/çözmeye çalışmaktadırlar. Emperyalistlerin hemen her ulusal harekete karşı bu programda hemfikir oldukları söylenebilir. İrlanda, Bask, Kürdistan, Filistin, Aceh, Doğu Timor, Tamiller vb. örneklerde bu durum daha da belirgindir. Ulusal hareketlerin mücadele ettikleri ülkenin sınır komşularının topraklarını 'açık sınır' ola-

rak kullanmaları, mali ve teknik olanakları ortak bir kuşatmayla minimuma çekilmeye çalışılmaktadır. İRA, ETA, Tamiller ve PKK'ye karşı bu konsept sert tedbirlerle uygulanmakta, söz konusu hareketlerin yönetici kadroları esir edilerek hareket olanakları kısıtlanmaktadır. Filistin'in özgün bir yanı vardır. Ulus devlet hakkını bir önceki dönemde meşrulaştırıp teorik düzeyde kazanmış ve emperyalist konsensüsü ağır bedeller ödenen bir direniş süreciyle delebilmıştır.

Son 30-35 yılda ulusal sorunun niteliğinde önemli değişimler gözlemek mümkündür. Bu dönemin belirleyici etmeni, terazinin bir kefe olan SB'nin dağılmasıdır. Bu parametre değişikliği, ulusal sorunlardaki sıkışma, boğulma riski biçiminde yansımıştır. Serbest rekabetçi dönemdeki klasik sömürgeciliğin imparatoru İngiltere ile yeni sömürgeciliğin mimarı ABD'nin el ele oluşturdukları Hımayeci Sömürgecilik konsepti, ulusal sorunun çözümünde devlet kurma yollarının önünün esasen engellenmesi/tıkanılmasına koşut biçimde ulusal kültür kapsamındaki kolektif hakları tanıyarak, veya emperyalist işgal altında hımayeci boyunduruğu dayatarak (Kosova, Bosna, Güney Kürdistan) bu hareketleri ve temsil ettikleri kitleleri, belirli bir esneme payıyla sisteme entegre etmeyi amaçlamaktadır. Çok kültürlülük, alt kültür-üst kültür vb. argümanları, bu dönemin karakteristiğidir. SB'nin olduğu bir önceki dönemde kendi politik yörüngesinden çıkmayacağını düşündüğü ulusal hareketlerin zorlamasıyla devletleşmeyi kabul eden emperyalistler, bugün bu tür devletlerle süregelen yeni sömürgeci ilişkilenişi yeterli görmüyor. Bağımlı ülke iktidarlarına tanıdıkları görece özerk davranma imkanlarını daraltıyorlar. Ulusal sorunda bahsettiğimiz parametre değişimi ile neoliberal kapitalizmin ulus devletleri yeniden yapılandırması eş zamanlıdır ve birincisi ikincisinin araçlarındandır. Balkanlar'da, Filistin'de ve K. Kürdistan'da gelişen karşı koyuşlar, belirli oranda bu stratejik planlamayı engellese de süreç işlemektedir. Klasik sömürgeciliğin "kılıç ve İncil"li iki zapt etme aracı; bugün ABD eliyle yürütülen yeni emperyal ırkçılığın açık saldırganlığı ile bunun yetmediği yerlerde G. Soros'un ilgili ülkeleri içten kemirici NGO'ları(Non Governmental Organization-Hükümet Dışı Teşkilatlar) halini almıştır. 'Açık Toplum'cu bu NGO'lar, aynı zamanda ulusal hareketlerin kimi taleplerini ve argümanlarını kendi dillerinin süzgecinden geçirip sahiplendikleri için ideolojik bulanıklığı artırmaktadırlar. An-

cak, Kafkasya'daki değişik 'renk' adları yakıştırılarak gerçekleştirilen 'darbelerin' çok kısa zamanda kalbura dönmesi, Soros metodunun da kolaylıkla uygulanamayacağıını gösteriyor.

Emperyalist küreselleşme döneminde yeni ulusal sorunlar da belirlemektedir. Emperyalizm, Irak ve Afganistan'da gördüğümüz üzere, bağımsız hareket etmeye yönelik rejimleri açık işgal yolundan yıkararak, çeşitli uluslara boyun eğdirmeye girişmektedir. Bu ülkelerde emperyalizme bağımlılık, bir ulusal sorun biçimine bürünmekte ve ulusal direniş de ortaya çıkmaktadır. Emperyalizm bu ülkelerde, özellikle geçmişte ezilen ulusal ve dinsel toplulukları kullanarak, himayeci sömürgeci bir rejim inşa etmeye girişmektedir.

Coğrafi özelliklerin, emperyalist rekabetin veya tarihsel kırılmaların yarattığı avantaj ve fırsatlarla ulusal mücadelelerin ulus devletle sonuçlanması imkanı, bir önceki dönemle kıyasla bugün çok daha zordur, bedeli daha yüksektir. Bunu özellikle toplumsal içeriği itibariyle ilerici ulusal hareketler bakımından söylemek istiyoruz. Ancak emperyalizm, kendi egemenlik planlarına bağılı olarak, diyelim Karadağ'ın bağımsızlığını kendi himayeleri altına alarak hızla gerçekleştirebilmektedirler.

Bu gerçekliği gören ve fakat değiştirmeye çalışmak yerine, emperyalistlerle uzlaşma eğiliminde olan ilerici/devrimci ulusal hareketlerin oransal fazlalığı da bir gerçektir. Söz konusu hareketler için ulus devlet yerine ulusal özerklik çerçevesindeki talepler daha gerçekleştirilebilir görülmektedir. Lenin'in "Aynı ulus içinde iki ulus vardır" sözünü hatırlatarsak, bunlardan ulusal burjuvaların belirli olanaklar karşılığında çoktan sisteme entegre olduklarını veya bir emperyalist gücü ötekine tercih edip sırtlarını dayadıklarını görmek mümkündür. Emperyalistler, ulusal hareketlere UNITA'cılığı dayatıyorlar her biçimiyle. Barzani'leşmeyi, UÇK'laşmayı dayatıyorlar.

Emperyalistler, iç içe çok sayıda ulus ve ulusal topluluğun yaşadığı, savaş ve sürgünlerde yoğun

Emperyalist küreselleşme döneminde yeni ulusal sorunlar da belirlemektedir. Emperyalizm, Irak ve Afganistan'da gördüğümüz üzere, bağımsız hareket etmeye yönelik rejimleri açık işgal yolundan yıkararak, çeşitli uluslara boyun eğdirmeye girişmektedir. Bu ülkelerde emperyalizme bağımlılık, bir ulusal sorun biçimine bürünmekte ve ulusal direniş de ortaya çıkmaktadır. Emperyalizm bu ülkelerde, özellikle geçmişte ezilen ulusal ve dinsel toplulukları kullanarak, himayeci sömürgeci bir rejim inşa etmeye girişmektedir.

demografik değişikliklerin yapıldığı Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar'da ulusal ve dinsel farklılıkları, birini diğeri-ne kırdırma planı çerçevesinde kullanıyorlar. Onların hiç bir ezilen ulus/halk kitlesine yararı olamaz. Ulusların/halkların birleşik direniş eğilimini kırmaya dönük kanlı bir hamle içindeler. Dün Yugoslavya'da ve bugün Irak'ta bunun örnekleri yaşanıyor. Ancak, emperyalist açık işgallere karşı ulusal direnişler, önümüzdeki dönemde de sürecektir. Irak'ta Arap ulusunun direnişini hem bu bakımdan, hem de ABD emperyalizminin yenilmezlik mitini parçaladığı, onu yıparattığı için de çok önemlidir. İşgal coğrafyasında din gibi ulusal gurur/bilinç de direnmenin temel itici güçleridir.

Bunun yanı sıra şunu da vurgulamak gerekir ki; 21. yy'da salt ulusal vurgularla emperyalizme karşı verilen mücadele, ezilenler açısından yeni bir toplumsal düzenin kurucu unsuru olma imkanına sahip değildir. Bu ülkelerdeki işçi ve emekçilerin, bu direnişlerin siyasal açıdan emperyalist kuşatmayı yarıp aşmasını, kendilerinin egemen burjuva iktidar düzenine aşması için bir ara halka olarak görüp desteklemesi en doğru kavrayış olacaktır. Çünkü birçok başka gelişmenin yanı sıra, bu türden direnişler, işçi sınıfı ve emekçilerin toplumsal devrimci programlarıyla yeniden siyaset sahnesine zühur etmesine zemin yaratmaktadır. Tarih, kendi kaosunu; işçi sınıfının önderliğinde tüm ezilenlerin devrimci müdahalesiyle aşabilecektir.

Latin Amerika'daki durum da bir farkla Ortadoğu'yla benzerdir. Fark şu: Orada dün sosyalist tonu çok daha belirgin olan antiemperyalist kurtuluş programları ve demokratik devrimler vardı. Son 15-20 yılda sosyalizm rüzgarının durmasıyla yaşanan negatif gelişmeler nedeniyle, Latin Amerika'daki mücadelelerde ulusal vurgular daha öne çıktı. Mücadele sürdüğü için, orada, ABD'nin oligarşik faşist diktatörlükleri alt edildiği gibi, neoliberal yeniden yapılandırma projeleri de parçalandı/parçalanıyor. Boliviya gibi kimi ülkelerde, kıtanın yerlilerinden oluşan

ulus ve ulusal topluluklar kendi kimlik siyasetlerinin bağımsız temsil hakkı için blok halinde (ve sola açık tercihlerle) davranıyorlar. Aslolan direniştir ve bu, kendisine her dönemde çeşitli formlar bulmaktadır. Benzer bir gelişmeye emperyalist paylaşımın önmüzdeki yıllarda şiddetleneceği Afrika kıtasında da rastlayacağımızı düşünebiliriz. Türkiye'deki gibi, başka ulusları sömürgeci prangayla bağlayan ABD işbirlikçisi faşist iktidarlarsa ulusalcılık kavramını, kitleleri ajite ederek yarattıklarını 'linç kültürü' tehdidiyle emperyalist entegrasyon koşullarında konum ve kar kaybına karşı bir pazarlık gücü olarak kullanıyorlar. Sahtedir.

Geçen yüzyılın başında ulusal kurtuluşçu hareketler Marksizm'den etkileniyor ve devrimci bir dinamik olarak nispeten hedeflerine daha kolay ulaşabiliyorlardı. Himayeci sömürgeci bombardımanı altındaysa ideolojik yönüzlük egemendir. Bu kısa hareketinde emperyalistlerin etki alanı dışında kalmakta direnenlerin, mücadelelerini devletleşmeye taşıyabilmesi imkanı oldukça zayıflamış durumdadır. Bu hedefe ulaşılsa bile, sola-sosyalizme açık olmayan salt ulusalcı bir söylemle devam etmenin imkanları daralmıştır. Çünkü ulusal mücadelenin verildiği alanlarda ezici olarak kapitalist üretim sistemine dayalı toplumsal çelişkiler egemendir.

Sosyalizmin itibar kaybı ve bu kavramın yaşadığı aşınmalarla, uluslararası komünist hareketin henüz çözülemeyen ideolojik ve örgütsel krizi ve politika denkleminde henüz asal bir vektör olamaması gerçeği bu tabloya eklenince, ulusal mücadelelerde sıklıkla gündeme gelen özerklik, federasyon vb. taleplere karşı tutumun ne olacağı sorusunun yanıtı daha önemli oluyor.

21. yy'da salt ulusal vurgularla emperyalizme karşı verilen mücadele, ezilenler açısından yeni bir toplumsal düzenin kurucu unsuru olma imkanına sahip değildir. Bu ülkelerdeki işçi ve emekçilerin, bu direnişlerin siyasal açıdan emperyalist kuşatmayı yarıp aşmasını, kendilerinin egemen burjuva iktidar düzenini aşması için bir ara halka olarak görüp desteklemesi en doğru kavrayış olacaktır. Çünkü birçok başka gelişmenin yanı sıra, bu türden direnişler, işçi sınıfı ve emekçilerin toplumsal devrimci programlarıyla yeniden siyaset sahnesine zuhur etmesine zemin yaratmaktadır.

Marksistler bakımından ulusal sorun konusunda programatik fikirler ideolojik planda korunarak, politik düzlemde, bir önceki dönemin referansları üzerinden ulusal sorunla ilişkilenen verili ortalama akıldan "epistemolojik kopuş" zorunludur. Bu nedenle emperyalistlerle işbirliği içinde olmayan (diğer tüm toplumsal muhalefet dinamikleriyle olduğu gibi) tüm ulusal hareketler ve bunların ulus devlet talebi dahil ulusal özerklik, federasyon vb. mevcut rejimleri geriletken her türden taleplerini sonuna dek desteklemek, o toplumsal katmanlar karşısında "içeriden" konuşmak ve bu talepler için omuz omuza dövüşmek en devrimci tutumdur.

Konuyu ulus devlete/ayrı devlete kilitlemek, bu talebi savunmayan hareketlerden uzak durmak, onları teslimiyetçilikle suçlamak; en hafifinden, balta-yı ayağına vurmaktan türünden kendini politikasızlığa mahkum etmektir. Devrimcilerin ulusal mücadelenin de önderi oldukları iddiası sadece bu kadarla sınırlı kalındığında, ideolojik ve genel geçer bir ifadedir. Bunu başarmanın yolu, öncelikle ve sonuna dek bu tür ulusal hareketlerle egemenlere karşı mücadelede dostça yürümek biçiminde özetlenebilecek siyaset tarzından geçiyor. Etik olan da budur. Ulusal reformcu hareketler kadar bedel ödemeyi en azından göze alamayan, tepeden konuşan, halkları samimiyetlerine ikna edemeyenlerin; iddialarını pratikleştirmeleri olası değildir. Çünkü sadece bu yapıldığında, ulusal hareketlerin kendi süreçlerini tamamlayıp daha ileriye gidemedikleri yerde, yüklenilen kararlı tutumla önderlik iddiasının içi dolmaya ve ulusal özgürlük taleplerini toplumsal kurtuluş talepleriyle birleştiren siyasal devrim programı ete kemiğe bürünmeye başlayacaktır. ■